

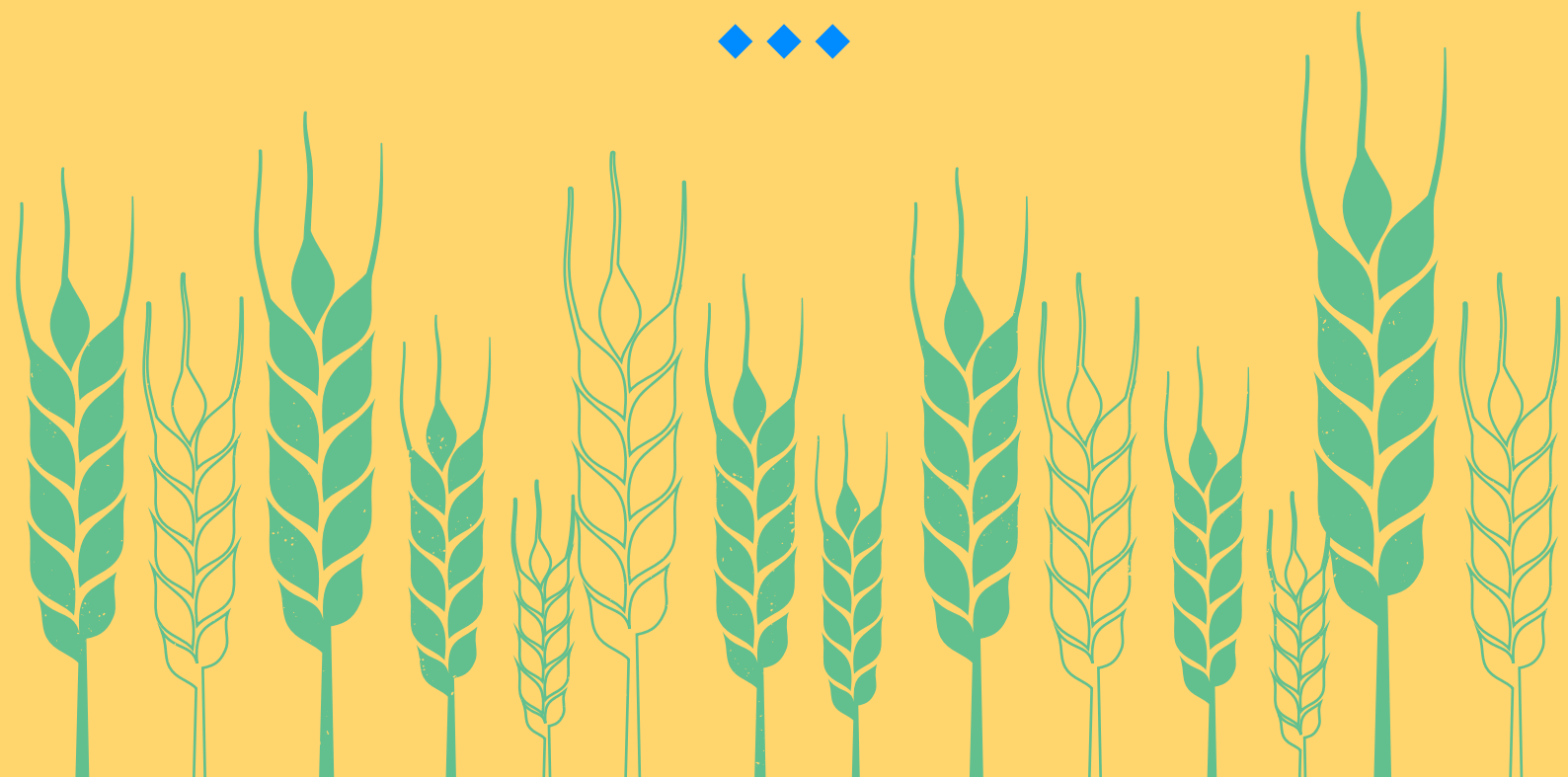

משפחת יקוץ ליל שבועות

קריאה במגילת רות

מגילת רות – קריאה עכשווית במגילה

מגילת רות היא אחת מחמשת המגילות בתנ"ך והיא הטקסט המסורתי שאותו נהוג לקרוא בחג השבועות. במגילת רות מתוארת משפחתה של נעמי שחוזרת בחוסר כל ממואב לבית לחם ומנסה למצוא מחדש את מקומה בחברה. המגילה מלאה במעשים של חסד, ומעלה לדיון נושאים של צדק חברתי, קבלת האחר והיחס לחלשים בחברה, לעני, לגר, ליתום והאלמנה. הדמויות המרכזיות המניעות את העלילה הן נשים. נשים שמביטות על מציאות חייהן במבט כנה ואמיץ ובחירות לאתגר את עצמן ואת החברה שסביבן שוב ושוב. מגילת רות מאפשרת לנו להקשיב לקולות מגוונים וייחודיים מסוגם בעולם המקראי ולתת להם במה משמעותית. נקרא במגילה קריאה עכשווית ונתן מקום גם לדמויות הפחות מוכרות.

למה כולם שוואים את ערפה?

”וַתֵּצֵא, מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה-שָׁמָּה, וְשָׁתִי כְלוּתֶיהָ, עִמָּה; וַתִּלְכְּנָה בְּדֶרֶךְ, לְשׁוּב אֶל-אֶרֶץ יְהוּדָה. וַתֵּצֵא מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה-שָׁמָּה, וְשָׁתִי כְלוּתֶיהָ, לְכַנָּה שְׁבָנָה, אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה; יַעֲשָׂה (יַעֲשֵׂה) יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם עִמָּי, וְעִמָּי וְעִמָּדִי. ט יִתֵּן יְהוָה, לָכֶם, וּמִצָּאֵן מְנוּחָה, אִשָּׁה בֵּית אִישָׁה; וַתִּשָּׂאנָה קוֹלָן וַתְּבַכְינָה. י וַתֵּאמְרָנָה-לָּהּ: כִּי-אֶתְּךָ נָשׁוּב, לְעַמָּה. יא וַתֵּאמֶר נְעָמִי שְׁבָנָה בְּנֹתִי, לָמָּה תִּלְכְּנָה עִמָּי: הָעוֹד-לִי בָנִים בְּמַעַי, וְהָיוּ לָכֶם לְאֻנָּשִׁים. יב שְׁבָנָה בְּנֹתִי לֵבְךָ, כִּי זָקַנְתִּי מֵהָיִת לְאִישׁ: כִּי אֶמְרָתִי, יֵשׁ-לִי תִקְוָה--גַּם הָיְתִי הַלֵּילָה לְאִישׁ, וְגַם יִלְדָתִי בָנִים. יג הֲלֵהֶן תִּשְׁבְּרֶנָּה, עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ, הֲלֵהֶן תַּעֲגֶנָּה, לְבִלְתִּי הָיִת לְאִישׁ; אֵל בְּנֹתִי, כִּי-מֵר-לִי מְאֹד מִכֶּם--כִּי-יֵצְאָה בִּי, יַד-יְהוָה. יד וַתִּשְׁנָה קוֹלָן, וַתְּבַכְינָה עוֹד; וַתִּשָּׂא עֵרְפָּה לְחֻמוֹתֶיהָ, וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ.”

מגילת רות, פרק א'

מדרש עכשווי:

לילה. נעמי לא מצליחה להירדם. היא מתהפכת על משכבה וראשה מלא מחשבות. מה היא עושה כאן במואב. היא לא באמת שייכת לכאן. דבר לא נותר לה פה. שני בניה מתו. גם אישה מת. אין לה מה לעשות כאן יותר. בלילה גמלה החלטה בליבה. היא החליטה לחזור לארץ יהודה. החזרה תהיה קשה, היא יודעת. כולם ילעגו לה. הרי עשירה יצאה מיהודה והיא חוזרת לשם ללא כל. עם הנץ השחר סיפרה על ההחלטה לכלותיה, רות וערפה. "אנחנו באות איתך" אמרו שתיהן פה אחד והתחילו לארוז את חפציהן. התשובה שלהן הפתיעה אותה אך היא לא סירבה להצעתן הנדיבה. השמש כבר עמדה במרכז השמים כשהן יצאו מן הבית. שלוש נשים, בדרך אל הלא נודע. ערפה הלכה בראש ורות השתרכה מאחוריה. תמיד היא הייתה עצמאית ומובילה חשבה בליבה נעמי. ופתאום נחמץ ליבה. הצעירה האמיצה הזו, הולכת אל ארץ שמאום לא מחכה בה. "חייהם של בניה כבר קופחו. אך לנשים הללו מגיע לחיות. חיים מלאים ועשירים. אין סיבה שיחוו איתה את ההשפלה והכאב. כשראתה עצי דולב בדרך, נעצרו שלושתן וישבו לנוח. ואז היא פתחה פיה ודיברה. "בנותי, אתן צעירות, אתן חזקות, אין סיבה שתבואו איתי. אני חוויתי חיים מלאים, זוגיות, אהבה, משפחה. אני לא רוצה לגזול זאת מכן. בבית לחם, אין לכן עתיד. לכו לביתכן, הינשאו, תלדו ילדים. תאהבו, זה הזמן שלכן לחיות". "אנחנו רוצות לחיות איתך, אמרו שתיהן". "איתי לא תמצאו חיים" היא אמרה בכאב "אצלי יש כרגע רק מוות". ערפה הביטה בה ועיניה מלאו דמעות. אני לעולם לא אשכח אותך, היא אמרה לנעמי. וזקופת קומה קמה וצעדה חזרה אל ביתה. נעמי התבוננה ברות, הגיע גם הזמן שלך ללכת היא אמרה לה. אני נשארת כאן איתך אמרה רות. אין לי את האומץ שיש לערפה כדי לבנות חיים חדשים. טוב לי לחסות תחת כנפייך. ויחד, הן קמו לצעוד אל בית לחם.

מגילת ערפה

ערפה אינה דמות אהובה. המגילה לא קרויה על שמה. אף אחד לא מלמד ילדים לנהוג כמוה. ואף להפך, מדרשי חז"ל עושים מאמץ כביר להשחיר את שמה כמה שרק ניתן. השאלה הגדולה היא מדוע. מה גרם לכך שערפה הפכה לדמות כל כך שנואה.

המדרש ברות רבה דורש את שמותיהן של רות וערפה: "שם האחת ערפה – שהפכה עורף לחמותה. ושם השנית רות – שראתה דברי חמותה. (רות רבה פרשה ב). ערפה, נקראת כך בשל העובדה שהפנתה לחמותה עורף כשהייתה זקוקה לה וחזרה לביתה. ורות, ראתה אותה, ראתה את סבלה ולכן נשארה אתה ועזרה לה.

נתבונן רגע על הדמויות הנשיות הללו ושמותיהן מהזווית הפמיניסטית. חטאה הגדול של ערפה היה שהיא הפנתה עורף וחזרה לחייה ולעמה. למעשה, ערפה, קמה ופנתה לחיים עצמאיים ללא גבר. היא בחרה ללכת לדרך עצמאית, חדשה, אחרת. זוהי אינה התנהגות שמצופה מאישה במקורות היהודיים. אישה באותם ימים נדרשת להיות צייתנית, נאמנה וצנועה. את השם רות מפרשים חז"ל מלשון ראיית האחר, תכונה שמיוחסת עד היום לנשים.

כלומר, עומדות בפנינו שתי נשים. האחת, מקריבה את עצמה, את שאיפותיה, מאווייה וחייה למען העם והמשפחה. מכתובות במואבית עולה גם כי יתכן שמשמעות השם רות הוא מהמילה "רית" שמשמעו קרבן. השנייה, בוחרת בדרך עצמאית. חז"ל, העדיפו את ההקרבה העצמית. את ההליכה בתלם. והוקיעו את האישה שהעזה להפנות עורף ולזקוף קומתה. הם תיארו אותה כאישה סוררת והוללת ואף הפכו אותה לאמו של האויב הגדול מכל, גולית הפלישתי.

האם העברת ביקורת על ערפה היא הדרך היחידה להתייחס אל הדמות הזו ועל חייה? בקריאה שלנו נרצה להעניק מקום של כבוד לערפה. ערפה שהעזה לעמוד על שלה. שזקפה קומתה. שהפנתה עורף אך המשיכה לחיות את החיים. ומצד שני לתת מקום גם להקרבה של רות וליכולת שלה לראות את סבלו של האחר ולוותר על עצמה לטובתו.

למרות הביקורת הנוקבת של חז"ל על ערפה בהתבוננות עכשווית על המגילה נרצה לטעון שאנחנו זקוקים לשני הכוחות הללו כדי לבנות מארג יציב של חיים. לעיתים אנו בוחרים בדרכה של רות ולעיתים בדרכה של ערפה. שני הכוחות משמשים בעולמנו בערבוביה ושניהם יחד יכולים להפוך את העולם למקום שטוב לחיות בו.

בתוך כל אישה שפגשתי
שוכן כאב העולם כולו
וסוד
שממתין
להתגלות...

חלי ראובן

בתוך כל אישה
שפגשתי בחיי
שוכנת נביאת אמת
שקוראת לה
לעשות שלום
עם הגוף
עם האדמה
ועם אלוהים

מגילת רות להורים וילדים

תעביר את זה הלאה

וְתֹאמֶר, אֶלְקָטָה-נָא וְאֶסְפְּתִי בְעִמְרִים, אַחֲרֵי, הַקּוֹצְרִים; וְתָבוֹא וְתַעֲמֹד, מֵאֵז הַבֶּקֶר וְעַד-עֶתָה--
זֶה שְׁבֵתָה הַבַּיִת, מְעַט. ח וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל-רוּת הֲלוֹא שָׁמַעְתְּ בְּתִי, אֶל-תְּלִכִי לְלַקֵּט בְּשָׂדֵה אַחֵר, וְגַם
לֹא תַעֲבֹרִי, מִזֶּה; וְכֹה תִדְבְּקִין, עִם-נְעֻרְתִּי. ט עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר-יִקְצְרוּן, וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן--הֲלוֹא
צְוִיתִי אֶת-הַנְּעָרִים, לְבַלְתִּי נִגְעָה; וְצַמְתְּ, וְהִלַּכְתְּ אֶל-הַפְּלִיגִים, וְשָׁתִיתְּ, מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבוּן הַנְּעָרִים. י
וְתַפֵּל, עַל-פְּנֵיהָ, וְתִשְׁתַּחֲוֶה, אֶרְצָה; וְתֹאמֶר אֵלָיו, מְדוּעַ מְצַאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַפְּרִינִי--וְאַנְכִי, נִכְרְיָה.
יא וַיַּעַן בְּעֵז, וַיֹּאמֶר לָהּ--הֲגַד הַגֵּד לִי כָל אֲשֶׁר-עָשִׂיתְּ אֶת-חֲמוֹתְךָ, אַחֲרֵי מוֹת אִישׁךָ; וְתַעֲזְבִי אָבִיךָ
וְאִמְךָ, וְאֶרֶץ מוֹלַדְתְּךָ, וְתִלְכִי, אֶל-עַם אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתְּ תְמוֹל שְׁלֹשׁוֹם. יב יִשְׁלַם יְהוָה, פְּעָלֶךָ; וְיִתֵּי
מִשְׁפָּרְתְּךָ שְׁלָמָה, מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר-בָּאת, לְחַסוֹת תַּחַת-כַּנְּפָיו.

מגילת רות, פרק ב'

מדרש עכשווי:

רות התעוררה, הבטן שלה התעוררה יחד איתה ומיד תבעה לאכול. המון זמן לא האכלת אותי אמרה הבטן בכעס. רות ניסתה להרגיע את הרעב בעזרת מחשבות. אמנם בחוץ עדיין חשוך, אך היא מיד קמה ממיטתה והתארגנה ליציאה. היום, תלך ללקט בשדה. ואם תגיע מוקדם אולי תצליח לאסוף מספיק חיטה כדי להכין לחם. המחשבה על הלחם מילאה אותה (ואת הבטן כמובן) התרגשות. סוף סוף יהיה להן אוכל.

היא יצאה אל השדה, הציפורים צייצו והשמש התחילה לזרוח. היא היתה בטוחה שהיא תגיע ראשונה לשדה הבוקר אבל די מהר הבינה שהיא טעתה, השדה כבר היה מלא בגברים ונשים. כולם הכירו את כולם ורק היא היתה זרה. אפילו את השפה בה דיברו היא לא ממש מבינה. הקוצרים יצאו לשדה וההמון בעקבותיהם. כל שיבולת שנפלה מיד נלקחה. כולם צעקו, דחפו ולקחו. ורות, נשארה ללא שיבולים כלל. היא לא התייאשה והמשיכה לעקוב אחר הקוצרים שעות רבות בתקווה שתצליח לאסוף כמה שיבולים מועטות.

אחד הקוצרים פנה אליה בשאלה, אבל היא לא לגמרי הבינה מה הוא שאל, היא מנסה לשאול שוב, אבל הנזק כבר נעשה. כולם הבינו שהיא זרה. שהיא לא מכאן. כמה אנשים סביבה התחילו לצעוק, "לכי מפה". את לא מהעם שלנו! חזרי למואב! אין פה מספיק אוכל לכולם. רות נבהלה, הלחם עליו חלמה נעלם בבת אחת ומחשבה אחת ניקרה בראשה, לברוח מכאן מהר ככל שאפשר. היא הסתובבה לכיוון היציאה מן השדה.

פתאום, רעש של סוסים דוהרים מתקרבים. דממה נפלה על כולם. בעל השדה, בעז, מגיע. הקוצרים המשיכו לעבוד במרץ רב, ורות, פניה מושפלות מטה לאדמה, מנסות להקטין את נוכחותה, להיעלם. ואז, צל מאיים נעמד לפניה. הא הרימה את ראשה בחשש וראתה מולה את בעל השדה עומד בקרבתה. מיד נפלה על ברכיה והשתחוותה לפניו "תודה אדוני" מלמלה בפחד בשפה החדשה. "אל תדאגי", הוא אמר לה ברכות, "את מוזמנת לכאן תמיד, ואם את רעבה או צמאה, את יכולה לאכול עם הקוצרים והקוצרות. כאן, תמיד יהיה לך מקום בטוח לאכול, לשותות ולפרנס בו את עצמך".

למה אתה עושה לי את החסד הזה?" שאלה רות "במה אני שונה מכל שאר הנוקקים בשדה? אני אפילו לא חלק מהעם שלכם". את מכירה תעביר את זה הלאה?" אמר בועז "זה לא משנה איפה נולדת. זה חשוב מה את עושה"

על מעשים ואפקט הפרפר

משק כנפיו של פרפר בצד אחד של העולם יכול לגרום לסופת טורנדו בצדו השני של העולם. "אפקט הפרפר" הוא מושג המתאר כיצד משתנים רבים משפיעים אחד על השני בצורה הדדית. אדם אחד עושה מעשה טוב בקצה אחד של העולם ובעקבותיו, נוצרת שרשרת של מעשים שבכוחה להשפיע טוב על חייהם של רבים. רות עשתה חסד עם נעמי והחסד הזה העניק לעולם תקווה. בעז עשה חסד עם רות. ובהמשך ייוולד להם נין שיהפוך למלך ישראל, דוד המלך.

האם כשרות בחרה ללכת עם נעמי היא ידעה שלמעשה שלה תהיה השפעה רבה כל כך? כן? כנראה שלא. האם בעז ידע כשהוא עשה חסד עם רות שהמעשה שלו ישפיע על העם במשך דורות רבים כל כך? כן? כנראה שלא.

המעשים שלנו לעיתים נראים קטנים. לעזור לאחי הקטן בשיעורי הבית. להתקשר לחברה שהיתה חולה. לבקש סליחה מההורים. להתקשר לסבא וסבתא. מעשים קטנים. אבל ההשפעה שלהם יכולה להיות אדירה.

רעיונות לפעילות משפחתית:

- פנו לשכן או לשכנה שגרים לבד ולשאול מה שלומם.
- שרשרת של מעשים – כל אחד כותב מעשה שהיה רוצה שיעשו עבורו. שמים את כל הפתקים עם המעשים הטובים בתוך צנצנת וכל יום כל אחד מבני המשפחה בוחר פתק ומקים את מה שכתוב בו.
- אפקט הפרפר – יוצרים בבית דומינו של חפצים. כל חפץ שנופל נוגע בחפץ אחר ומפיל אותו.
- חסדים קטנים – כל אחד מבני המשפחה כותב מכתב תודה לאחד מחברי המשפחה האחרים על משהו טוב שעשה השבוע.

התקווה לימי שבועות

בין שבירה לתיקון

שבועות הוא חג מתן תורה. החג בו אנחנו כעם מקבלים את סט הערכים והאמונות שלנו מידי שנה. בליל שבועות קיים מנהג מיוחד של "תיקון". תיקון בארמית משמעו "קישוט". התיקון הוא ההכנה לקראת קבלת התורה. לומדים את התורה, חושבים עליה, מכינים את עצמנו לקראתה ומקשטים אותה לקראת המפגש אתנו. אבל תיקון במשמעות העברית הפשוטה שלו מספר לנו שיש משהו שבור שאותו צריך לתקן. ואכן, כשניגשים לסיפור מתן תורה מגלים שהיו בו הרבה נקודות שבר שזקוקות לתיקון.

במדרש בשיר השירים רבא מסופר שבליילה שלפני מתן תורה, הלילה שלפני המעמד ההיסטורי בהר סיני בני ישראל הלכו לישון מאוחר ולא התעוררו בבוקר כדי לקבל את התורה. הסיפור המקראי מתאר לנו שמשה נמצא על הר סיני ארבעים יום וארבעים לילה. כשהוא יורד, הוא רואה שהעם יצר לעצמו אל חדש. הוא כל כך כועס ולכן הוא שובר את לוחות הברית ומנפץ אותם לרגלי ההר. וַיְהִי, כְּאֲשֶׁר קָרַב אֶל-הַמִּצְפָּה, וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֹל, וַיַּחֲלֵת; וַיִּחַר-אַף מִשָּׁה, וַיִּשְׁלַח מַיְדּוֹ אֶת-הַלַּחַת, וַיִּשְׂבֹּר אֹתָם, תַּחַת הַקָּהַר (ספר שמות פרק לב, פסוק יט). ברגע הזה, ההיסטורי והגדול מתרחשת שבירה אדירה. מהתבוננות על מתן תורה וטקס כינון העם ניתן להסיק שהשבירה היא צורך הכרחי. כדי שנוכל להתקדם. כדי שנוכל לתקן. לפעמים צריך גם לשבור.

ארי אלון כותב: "יש הרבה עושר באל שבור, וניתן להרכיב ממנו אינספור פאזלים מרהיבים ובלתי צפויים. אין אל שלם יותר מאל שבור... יישר כוחכם, משה רבנו ואברהם אבינו, ששברתם למעננו את הלוחות וניתצתם למעננו את האלילים, והורשתם לנו ארון ספרים מלא לוחות שבורים ואלילים מנותצים. כסף לחדש ימינו כקדם ולשוב אל ארון ספרים מלא לוחות ושברי אלילים. כסף להרכיב פאזלים מכל השברים והרסיסים הללו של עצמנו, שנבראנו- תודה לאל- בצלמו השבור של אלוהים"

השבירה מאפשרת לנו יצירה מחודשת. הלוחות המושלמים לכאורה שניתנו מן השמים נשברו. משה ניגש לאחר מכן לעבודה אנושית וקשה ויוצר לוחות חדשים. ובתוך ארון הברית שמים את שני הלוחות יחד. גם את השבורים וגם את השלמים, החדשים. יש כאן אמירה תרבותית, אנחנו זקוקים לשני הכוחות האלה. השבירה והתיקון. אנחנו צריכים לפעמים לשבור, כדי שנוכל לתקן וליצור מחדש. בכל שנה, בליל שבועות אנו ניגשים למשימת התיקון. כדי לשבור את מה שפג זמנו ולכתוב תורה שמתאימה לזמן בו אנו חיים כעת. פסיפס שמורכב מהרסיסים של הכלים שנשברו לאורך הדורות.

תיקוני השבועות הפכו בשנים האחרונות לתנועה של ממש. אנשים רבים נפגשים כדי לקיים שיחות בנושאים חברתיים, רגשיים ולאומיים. אנחנו מציעים לפתוח את השיחה הזו גם בבית, ולערוך תיקון משלכם - בנושא שמעניין אתכם, שקרוב אליכם ולקיים שיח ולימוד סביבו. אספנו עבורכם מספר טקסטים שיוכלו להוות השראה בבסיס לשיח על שבירה ותיקון.

"אמר אביי: כך אמרה לי אימי :

דרך גידולו של תינוק הוא:

בתחילה הוא זקוק לרחיצה במים חמים ולסיכה בשמן.

גדל מעט- דייסה של ביצה וקמח.

גדל עוד יותר: שבירת כלים.

וכך היה עושה רבה,

היה קונה להם לילדיו כלים סדוקים של חרס,

שישחקו בהם, וישברו אותם."

תלמוד בבלי מסכת יומא דף עח עב

“לעולם לא היינו יכולים ללמוד איך להיות אמיצים וסבלניים, אם הייתה רק שמחה בעולם. העושר המופלא של החוויה האנושית היה מאבד במידת מה מאושרו המתגמל, אם לא היו מגבלות שעליהן יש להתגבר. פסגת ההר לא הייתה כה נהדרת, אלמלא היו עמקים חשוכים שיש לחצותם”

הלן קלר

“כאשר אתה מביא חיים לעולם אתה חייב להגן עליהם על ידי שינוי העולם”

אלי ויזל

“בצעירותי בערה בי אש וחשבתי לתקן את כל העולם; לכשגדלתי נתייאשתי מלתקן את העולם וחשבתי לתקן את בני עירי; וכשנוכחתי לדעת שגם זה אינו אפשרי חשבתי לתקן את משפחתי; וכשזה לא עלה בידי הגעתי למסקנה שעליי לתקן את עצמי. ולכשעבדתי על עצמי ממילא משפחתי הושפעה מכך, וממילא כל בני עירי וממילא כל העולם כולו”

ר' חיים מצאנז

“היהדות שומרת על חלום עתיק שעדיין מדבר אל ליבנו. לרפא את מה שאחרים השחיתו, לתקן את מה שאחרים קלקלו, לגאול את הרוע בהפיכת האנרגיות השליליות שלו לטוב: אלה הם מאפייניה של אתיקת האחריות, שנולדה מתוך האמונה הרדיקלית שאלוהים קורא לנו לממש את החופש שלנו ולהיות לשותפיו במלאכת הבריאה. לטעמי, זהו חזון המאשר את החיים: זהו האומץ להסתכן בנטילת אחריות, ויחד עם אלוהים להיות יוצריו של העולם שאמור להיות”

יונתן זקס מתוך: לרפא עולם שבור: החיים בקריאה לאחריות

“וְלְכָבוֹד הַנְּעֵרָה שְׁיוֹשֶׁבֶת עַכְשֵׁיו בְּבֵית.
שְׁמֹרְגִישָׁה אֶת הַלְּהָבָה בּוֹעֵרֶת בְּלֶבָה וְיֹדַעַת עִמּוֹק בְּפָנִים, שֶׁאִפְשָׁר וְצָרִיךְ לְבְרוֹא מְצִיאוֹת אַחֶרֶת.
אֵל תִּיתְנִי לְאָף אָדָם לְקַצֵּץ לָךְ אֶת הַכְּנָפִיִּים.
אֲנִי מְבֹטֵיחָה לָךְ - אֶת יְכוּלָּה הַכּוֹל.
לְכָבוֹד אֵלֶּה שֶׁלֹּא מְוֹתְרִים וְעוֹשִׂים הַכּוֹל כְּדֵי לְשַׁנּוֹת אֶת הָעוֹלָם”

עדי אלטשולר, מתוך טקס הדלקת המשואות, יום העצמאות 2020

תיקון שבועות להורים וילדים

לשבור או לא לשבור? זו השאלה

משה עיף, ארבעים יום הוא לא אכל ולא שתה, לא ישן ולא נח. רק כתב וכתב את התורה. וכעת, סוף סוף הגיע הזמן לרדת מן ההר ולחזור לכל העם. הוא לוקח את הלוחות הכבדים שקיבל מאלוהים, מחזיק אותם בזהירות, שלא ייפגעו. ארבעים יום הוא למד אותם, מילה מילה. מתחיל ללכת בצעד מהיר, מרוב געגוע לאשתו ולילדיו שנשארו למטה. ואז, הוא שומע קולות, מהומה, אולי אפילו מלחמה. ליבו מתמלא בחשש. הוא רץ בבהלה עד שמגיע לשערי המחנה. ושם הוא רואה אותם. כולם עומדים במעגל ומתפללים לעגל שנמצא במרכז המחנה. הכעס מתגבר בו. איך הם כבר שכחו אותו. רק ארבעים יום הוא לא היה והם כבר עזבו אותו ושכחו מקיומו. הוא מתבונן בלוחות הברית שבידיו ומרוב כעס זורק ומנפץ אותם על הרצפה. **”וַיְהִי, כִּאֲשֶׁר קָרַב אֶל-הַמַּחֲנֶה, וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֶל, וּמַחֲלָתוֹ; וַיַּחַר-אַף מֹשֶׁה, וַיִּשְׁלַח מַיְדּוֹ אֶת-הַלַּחֹת, וַיִּשְׂפֹר אֹתָם, תַּחַת הָהָר”** ספר שמות פרק לב, פסוק יט.

חג שבועות הוא חג מתן תורה. ברגע הזה של מתן תורה, המנהיג הגדול שלנו משה רבנו, מתיימש, ומרוב כעס וייאוש זורק ושובר את הלוחות הברית. בטח הרגשתם פעם את הרצון הזה לשבור. להרוס משהו שלא הצליח לכם או לשנות דבר מה שנראה לכם ממש לא מתאים ולא נכון.

בספר הארי פוטר וחדר הסודות. הרמיוני גריינג'ר רואה עוול שנעשה לילדים שלא נולדו למשפחות של קוסמים, כלומר ילדי מוגלגים. ואז, למרות שבדרך כלל חוקים וכללים חשובים לה מאד, היא מחליטה לשבור את הכללים.

הרמיוני גריינג'ר: ”אני לא רוצה לשבור את הכללים, אבל אני חושבת שלאיים על ילדי מוגלגים זה יותר גרוע מלרקוח שיקוי אסור וקשה. אני לא יודעת. רוצה לברר...”

רון וויזלי: ”אני מעולם לא חשבתי שיגיע היום שבו תנסי לשכנע אותנו לשבור את הכללים.”

הארי פוטר וחדר הסודות

גם משה וגם הארי פוטר מלמדים אותנו שלפעמים יש סיבה טובה לשבור. כשאנו רוצים להיאבק על ערכים שנראים לנו חשובים וצודקים אפילו כמעט הכרחי לשבור, אחר כך מגיע זמן התיקון.

בליל שבועות יש מנהג מיוחד של תיקון. אחרי שבירת הלוחות הגדולה של מתן תורה צריך לאחות את השברים, לתקן וליצור יצירה מחודשת. אבל תיקון אינה משימה פשוטה. בטח פעם ניסיתם לתקן דף ציור שנקרע, הפסד במשחק, ציון נמוך או אפילו ריב עם חבר וחברה. התיקון דורש מאתנו הרבה מאמץ והשקעה. אבל בסופו של דבר המאמץ ישתלם והיצירה המתוקנת תהיה יפה ומיוחדת יותר מכל מה שהיה לפניך. כמו שאמרה לואיזה מי אלקוט **”אני לא מפחדת מסופות כי בזכותן אני לומדת איך להשיט את הספינה שלי.”**

שכנו של ר' ישראל מסלנט סנדלר היה.
לילה אחד ראה ר' ישראל אור מבצבץ מתוך חלונו.
הסתכל ר' ישראל וראה ששכנו מתקן במרץ נעליים.
הלך עליו ושאל:
"מדוע הנך עובד בשעה כה מאוחרת? כלום אינך יודע שחצות?"
ענה הסנדלר בפשטות:
"כל זמן שהנר דולק אפשר עוד לתקן".

סיפור חסידי

רעיונות לפעילות משפחתית:

- **מתקנים יחסים** - בסביב שולחן החג בחרו מישהו מבני המשפחה לבקש ממנו סליחה.
- **מכונה דמיונית** - המציאו ויוצרים מכונה דמיונית שמתקנת. כדי ליצור את המכונה קודם כל חשבו, את מה שהיינו הכי רוצים שתתקן? אחר כך ניגשים למלאכה ומרכיבים מכונה ממה שמוצאים בבית, למשל - גלילי מגלילי נייר טואלט, קרטוני ביצים, חומרי יצירה ממוחזרים וצבעים. אפשר למשל להמציא - מכונה שמתקנת רגשות מקולקלים. או מכונה שמוצאת זוגות גרביים תואמות ועוד.
- **סיפור משפחתי** - עפים על כנפי הדמיון! הזדמנות מצוינת לכתוב סיפור משפחתי דמיוני על שבירה ותיקון.
- **כוחות על** - ערכו סקר סביב השולחן, אם משהו היה מתקלקל - עם אילו כוחות כל אחד מבני המשפחה היה מסוגל לתקן אותו?

טנא

טוא שול כוכבים

שבועות הוא חג הביכורים. בימים שבהם בית המקדש היה קיים היתה מצווה להביא את הביכורים, את הפירות הראשונים שצמחו אל הכהן בבית המקדש. **וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ-- וְשָׂמַתָּ בַטֶּנָּא (דברים כו א).**

אנחנו אוספים את ההתחלות, את כל הפירות הראשונים ושומרים אותם במקום מיוחד, בטנא. מצוות הביכורים מספרת לנו על ערכה החשוב והמיוחד של התחלה. ומזמינה אותנו להתבונן רגע במושג ההתחלה ולבדוק מה הוא טומן בחובו.

בספרו "מתחילים סיפור" מתאר עמוס עוז את המחשבה סביב המילים הראשונות בכל ספר. סביב נקודת ההתחלה של הסיפור. **"נניח שאתה רוצה לספר סיפור על בחורה אחת מנהריה, מתילדה.. אבל מה בא בהתחלה? מתילדה קמה בבוקר? מתילדה בסוכנות הנסיעות? מתילדה בילדותה, אז, כשהיד שלה נתפסה במאוורר? ... מה להכניס לעמוד הראשון? מה צריכה להבטיח הפסקה הראשונה? מה יהיה המשפט הפותח? "באמצע שביל חיינו תעיתי ביער עד?" ובעצם, מה תהיה המלה הראשונה בספר, הטביעה השחורה הראשונה על פני הדף הלבן?"**

נקודת ההתחלה היא נקודה קריטית אומר לנו עמוס עוז. היא הטביעה השחורה הראשונה על פני הדף הלבן. יש בהתחלה איזו בשורה, הבטחה להמשך. הביכורים, הפירות הראשונים מסמלים את ראשית הצמיחה ובעצם משרים לנו על הפירות שעתידים לצמוח. אם נתבונן דרך נקודת המבט הזו על התחלות ספרותיות שונות נגלה שיש בהם תמיד רמז למרכיבים מהותיים בסיפור שיגיע בהמשך. למשל, הפתיחה של התנ"ך **"בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ"** מספרת לנו כי אלוהים יהיה מחולל משמעותי בסיפור המקראי שיעסוק בחיים של בני האדם שנמצאים בתווך שבין הארץ לשמים. לעומת זאת, הפתיחה של התלמוד במילים **"מאימתי קורין את שמע בערבית"** מספרת לנו ששאלות יהיו הדרך המרכזית שבה מסופר הסיפור התלמודי וסוגיית הזמן תלווה אותנו לאורך כל הדרך. אלוהים, דרך אגב, כבר יהיה משמעותי פחות. בהמשך הם יגידו לנו ש"לא בשמים היא". אבל בעצם, המילים הראשונות כבר רמזו על כך.

"כל ההתחלות קשות" אומר לנו המדרש על מתן תורה ומתייחס לקושי של בני ישראל להקשיב וקבל על עצמם את מערכת החוקים והכללים שבתורה. הביטוי הזה הפך לנפוץ מאד. כי כולנו הרגשנו פעם בחיינו לפחות את הקושי הזה שיש בהתחלה. מה כל כך קשה ברגע הזה של ההתחלה? למה קשה כל כך להיות ראשון? למה אנו זקוקים כדי להעז ולפרוץ את הדרך? חלוצים, הוגים ויזמים רבים התמודדו עם השאלה הזו כשהתחילו להוביל מהפכות. והמדרש מעניק לנו תשובה. ההתחלות קשות כי בהתחלה אנו מביטים על כל מה שצריך לעשות ומקבלים פיק ברכיים. המשימה כל כך גדולה. האם נצליח? האם ניכשל? אולי אין לנו את הכוחות הדרושים לשם כך. כל ההתחלות קשות אומר המדרש אבל כדי להתמודד עם הקושי צריך פשוט להתחיל. להתעלם מהקולות הללו. לחדד את ההקשבה הפנימית ולצעוד קדימה. וינסנט ואן גוך כתב **"אם אתה שומע פנימי שאומר "אתה לא יכול לצייר", אז אנא, החל לצייר והקול הזה ישתתק"**.

חג השבועות מזמין אותנו להתבוננות על כל הביכורים שהיו מנת חלקנו השנה. על ההתחלות שהתחלנו, הרגעים של פריצת הדרך ועל הפירות הראשונים שכבר הבשילו בתהליכים הללו. עצם ההתבוננות הזו על הטנא המלא שבידנו מעודד אותנו להמשיך לשאוף קדימה וליצור התחלות חדשות שיניבו פירות נפלאים בשנה הבאה. משהו חדש מתחיל ממש עכשיו.

”מִשֶׁהוּ מֵתְחִיל, מִתְגַּלְגַּל בְּרַחוּבוֹת
מִשֶׁהוּ אַחַר יוֹרֵד בְּמַדְרָגוֹת
מִשֶׁהוּ קוֹרֵה, תוֹפֵס לוֹ בְּזָנָב
מִשֶׁהוּ חֹדֵשׁ מֵתְחִיל אֶצְלִי עַכְשָׁיו.”

דני רובס, משהו חדש מתחיל

”בעוד עשרים שנה מהיום, תהיה יותר מאוכזב מהדברים שלא עשית, יותר מאשר אלה שכן. הסר את החבלים. הפלג מחוץ המבטחים. תפוס את רוחות הסחר במפרשים. תחקור. תחלום. תגלה.”

מארק טוויין

וְעַתָּה, אִם-שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקִלִּי – שְׁמוֹת יֵט ה.
וְעַתָּה קִבְּלוּ עֲלֵיכֶם, שֶׁפֶל הַתְּחִלּוֹת קְשׁוֹת!

מכילתא דרבי ישמעאל פרשת יתרו פרשה ב

”הכל עיבור ואחריו לידה. יש לאפשר לכל התרשמות ולכל עובר של רגש להשלים את עצמו, לגמרי לבד, בחושך, בחוסר הגדרה, בתת מודע, מעבר להשגה ולהבנה. בענווה עמוקה ובסבלנות אין קץ יש להמתין לשעה שהבהירות נולדת.”

ריינר מריה רילקה

הורים וילדים

ממלאים את הטנא

סְלִינוּ עַל כְּתָפֵינוּ,
רְאֵשֵׁינוּ עֲטוּרִים;
מְקֻצוֹת הָאָרֶץ בְּאֵנוּ,
הַבְּאֵנוּ בְּבוּרִים.

לוין קיפניס

לקראת חג שבועות האוויר מתמלא בריח הקציר ואנחנו עוטרם על ראשינו זרים. ממלאים טנא בפירות טעימים ויוצאים אתו לחגוג את החג. למה בכלל ממלאים את הטנא בפירות? בחג השבועות אנחנו מתבוננים על כל מה שהצלחנו בו השנה. כל מה שעמלנו כדי להשיג בשנה הזו. כל הפירות של המאמץ וההשקעה שלנו לאורך השנה. בימים בהם התחיל המנהג רוב בני האדם עסקו בחקלאות, היבול שאותו קצרו היה בעיקר פרי האדמה ולכן הטנא שלנו מתמלא עד היום בפירות האדמה.

אם ניקח את המנהג וננסה להתאים אותו לימנו, בעצם כדאי שכל אחד מאתנו ימלא את הטנא בהצלחות שהיו מנת חלקו השנה. למשל – מי שלמד השנה לקרוא ולכתוב יכול למלא את הטנא באותיות. מי שקרא סדרת ספרים שלמה יכול להכניס לתוך הטנא ספר אהוב. או אולי את הספר הראשון שקרא. מי שקיבל מדליה בג'ודו יכול לשים את המדליה בטנא כדי לשמוח על הישגיו ומי שמפליא לצייר יכול להכניס לתוך הטנא דווקא ציור שעמל עליו שעות ארוכות. הפעולה של מילוי הטנא היא בעצם הכרזה והצהרה, מה הפירות של המאמץ שהשקעתי השנה. באילו פירות אני גאה. אילו פירות הייתי רוצה לשים בטנא שלי כדי להראות אותם לעולם כולו וכדי שגם בשנה הבאה אמשך לצמוח ולשאוף להתקדם בכיוונים הללו. זה גם הזמן להגיד תודה, על הכוחות שיש בי שסייעו לי להצליח ועל האנשים והנשים שביננו שעזרו במאמץ.

לכבוד החג השנה אנחנו מזמינים אתכם לעצור, להתבונן על חייכם ולמלא את הטנא שלכם בכל הדברים האהובים עליכם ועם ההצלחות האלה לצעוד בשמחה אל החגיגות.

”מכל הרגעים בזמן למצוא אחד לעצור בו להגיע שהגענו” – עידן רייכל

רעיונות לפעילות משפחתית:

- **יוצרים טנא** – כל אחד מכניס לתוך הטנא שלו הצלחות שהוא שמח בהן השנה.
- **ממלאים אחד לשני את הטנא** – הציבו במרכז השולחן טנא לכל בן משפחה. כל אחד ואחת כותב על פתק מה הכוחות וההצלחות של לשאר בני המשפחה. כך נמלא לבני ובנות המשפחה את הטנא בהצלחות ובמילים טובות.

בינ"ה, התנועה ליהדות חברתית, פועלת לקידום זהות יהודית ולפיתוח תרבות עברית בדגש על צדק חברתי והעצמה קהילתית.

בינ"ה מפעילה ישיבות חילוניות בתל אביב, בבאר שבע ובחיפה, חינוכית ענפה בבתי הספר ובצה"ל. בינ"ה פועלת בפריפריה במסגרת תכניות להעצמה קהילתית בשכונות, ובאמצעות גרעיני הנח"ל העירוניים, ומפעילה תכניות לימוד והעשרה בבית הספר לקהל הרחב, בתי מדרש פלורליסטיים ותכניות בינלאומיות ליהדות בתפוצות.

בינ"ה מאמינה בשיח סבלני ופתוח, ורואה ביהדות ובציונות מקורות השראה להמשך יצירתה של הישראליות העכשווית. אנו רואים את תפקידנו כנושאי הדגל היהודי בין הארגונים החברתיים, וכנושאי הדגל החברתי בין הארגונים היהודיים.

ליצירת קשר

www.bina.org.il | contact@bina.org.il

